

Posudek disertační práce:

Ivo Říha: *Dílo Karoliny Světlé v diskurzu literární kritiky druhé poloviny devatenáctého století (Možnosti četby národní literatury)*

Předložená práce se soustřeďuje především na diskurz o národním písemnictví v druhé polovině 19. století, hledá a znovuutváří místa, která v něm v různorodých konstelacích zaujímalala nebo mohla zaujímat Karolina Světlá v kritických ohlasech, svým pojetím literatury a svými beletristickými výkony.

Ivo Říha úvodem citlivě rozvrhuje, co je ve hře, možnosti rozumění a jejich pohyb, historické proměny „hledání smyslu“, naznačuje mnohotvárnost tendencí dobových očekávání, požadavků, funkcí literárních jevů, a to s ohledem na širší časový horizont českého obrozenského písemnictví (mýtu), resp. tzv. dlouhého 19. století. S přihlášením se k postupům literárněvědné hermeneutiky formuluje zároveň otázky, které jsou podstatné z hlediska literární historie, resp. vzájemného vztahování estetického a mimoestetického, a deklaruje snahu vyhybat se jednostrannostem a zkreslujícím nebo zjednodušujícím zkratkám. Nutno dodat, že se mu toto úsilí daří naplnit, mj. i vyrovnaným, poměrně přesným výrazem a střízlivým stylem, jímž další kapitoly píše (pečlivější závěrečné čtení jistě mohlo eliminovat zbytečné překlepy).

V 1. kapitole charakterizuje některé podstatné rysy „diskurzu o povaze a úkolech národní literatury v průběhu druhé poloviny devatenáctého století“. Na vhodně zvolených příkladech a situacích (Frič a Obzor, Hálek, Neruda, Hostinský, Kosina, Sabina) ukazuje zejména dobovou rozpravu promýšlející národní charakter české literatury a její světovost, poměr národního a evropského, svébytného a kosmopolitního. V průsečících dobových názorů se znovu vrací k úvahám a postojům májovců, přičemž nejen zaznamenává známé polemiky v souvislosti s jejich vstupem do literatury, ale plodně je konfrontuje s pozdějším názorovým směřováním aktérů (ve vzájemném porovnání, zejména u Háalka a Nerudy, i

v proměnách prostoru – mýtu). Přínosné je způsob rozlišení pojmů všelidskost a světovost (zvláště s pozdější paralelou u Schauera).

Do („publikačního“) prostoru takto vymezeného autor v 2. kapitole přivádí Karolinu Světlou. Sleduje její názory (sebereflexe a komentáře), její pojetí literárního díla, především tendenčnosti ve smyslu naplňování vlastenecky-výchovné funkce, naplňování představy o úloze a národní jedinečnosti českého spisovatele. Analyzuje a interpretuje dobové kritické přijetí díla Světlé, jeho pevnou a dlouhodobě stvrzovanou pozici, a to v několika typech čtení, s příznakem národním a ženským, didaktickým, psychologickým apod. Zaslouženou pozornost věnuje monografii Leandra Čecha z roku 1891, která představuje polemiku s dosavadní shodou v otázce povahy a původnosti díla Světlé, i pozdější studii Flory Kleinschnitzové z roku 1919. V případě Čechovy knihy by bylo třeba dodat, že příčiny její novosti (a pak také novosti pohledu na Světlou) tkví v metodě (vycházející především z podnětů H. Taina a E. Hennequina), jež představovala průkopnický čin v dějinách českého literárního dějepisectví.

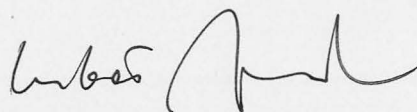
V 3. kapitole nabízí autor svou interpretaci próz (zvláště tzv. ještědských románů) Karoliny Světlé jako „možnost četby“ „na pozadí reflexe pohybu umělecké tvorby v mýtu o národním vzkříšení“. Do popředí se dostává literární postava jakožto výraz tendence k dobově vládnoucímu ideálu a fenomény „jinakost“, „střetávání“ a „oběť“. Přeskok do roviny narativních postupů a poetiky se z hlediska celku a jeho strukturování může jevit jako neústrojný, jako jakýsi přídavek nebo dokonce část z práce jiné.

Po prvních dvou kapitolách by mohlo konsekventně vystoupit do popředí téma literárněhistorických obrazů Světlé – otevřené mj. již zmíněnou monografií Leandra Čecha, resp. možnost hledání souvislostí s proměnami českého literárního dějepisectví ve sledovaném období. Bezprostřednost dění – literární díla a literární kritika – přirozeně v jisté souslednosti ovlivňovalo zachycení a hodnocení jevů traktovaných historicky stejně jako postuláty tohoto – osamostatňujícího se – vědeckého oboru naopak do dobových diskusí významně zasahovaly. Těchto

procesů, které samozřejmě již přesahují téma disertace, se Ivo Říha mnohde dotýká, především když registruje a přesvědčivě ukazuje případy (obecných, opakujících se i nutných) „problémů“ literárních historiků: podléhání autorským výkladům, přejímání stereotypů a konstrukcí, sklon k vytváření přehledných nebo funkčních linií v retrospektivních obrazech atp.

Autor předložené práce vychází z široké znalosti dobového materiálu (lze jen položit otázku, zda by texty, které bohatě cituje, neměly být minimálně přizpůsobeny současné pravopisné normě), přesvědčivě pracuje s pojmy (pozoruhodné je např. postupné probírání a rozšiřování ústředního pojmu tendence), pozorně čte („signály“) a analyzuje, ctí komplikovanost a vnitřní rozpornost tematizovaných textů a jevů.

Disertační práce Ivo Říhy je přínosná a splňuje vytčený cíl. *Doporučuji ji proto k obhajobě.*

PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.

V Praze 18. září 2009